

CAROLI
CLVSII ATREB.
ALIQVOT NOTÆ
IN
GARCIAE
Aromatum Historiam.

EIVSDEM

Descriptiones nonnullarum Stirpium, & aliarum
exoticarum rerum, quæ à Generoso viro FRAN-
CISCO DRAKE Equite Anglo, & his obseruatae
sunt, qui eum in longa illa Nauigatione, qua
proximis annis vniuersum orbem circumiuit,
comitati sunt: & quorundam peregrinorum
fructuum quos Londini ab amicis accepit.

ANTVERPIÆ,
Ex officina Christophori Plantini;
M. D. LXXXII.

ILL^{ti} AC MAG^{co}³
DOMINO BALTHA-
SARI DE BATHYAN
hereditario Regalium Dapiferorum in
Vngaria Magistro, & S. C. R. Q. Mis
Consiliario &c.

CAROLVS CLVSIVS A.

OBILEM virum Anglum,
proximis his tribus annis
vniuersum orbem circum-
nauigasse, V. Mag^{am} intelle-
xisse arbitror: celebris enim
fuit vbique de eius reditu fama.

EA, dum superiore anno in Anglia ef-
sem, me permouit, vt nonnullam familia-
ritatem cum iis ambirem, qui ipsum comi-
tati sunt, aliquid de rebus, quas in longa il-
la nauigatione obseruassent, cognoscere
desiderans: quod amicorum quorundam
sedulitate non modò mihi obtigit, sed ad
ipsorum Praefectum Dn. FRANCISCVM
DRAKE, nauis dominum aditù insuper ha-
bui, qui plurima humanissimè mecù còtu-
lit. Multa prèterea cùm Nobilis quidà Eliot
cognomine, qui ei comes fuit, tum alij ex

Drake familia auditu periucunda retulerunt: sed maximè grata fuere, quæ ad *Εοταυιδος* studium pertinentiâ ab iis didici.

H O R V M omnium, tum aliorum quorundam exoticorum fructuum, quos in Britannica ista peregrinatione adquisiui breues descriptiones, & nonnullorû etiam icones in rei herbariæ studiosorum gratiam exhibere, atque ad Notas quas in *Garcia* Aromatum historiam, post tertiam editionem, conscripsi, addere volui, non minus gratas eis futuras sperans, aliis lucubrationibus prius in lucem à me editis.

C E T E R V M, quoniam *V. Mag^m* huiusmodi rebus delectari scio, ipsius nomini nuncupare libuit, cõfidens in insigni quam instruit Bibliotheca, locum etiam illis inter reliquos libros concessurum: & tenuem istam, pro plurimis in me collatis beneficiis grati animi demonstrationem boni consulturum.

Q V O D vt facere non grauetur, plurimû oro, illi à Deo omnia felicia exoptans.
Viennæ Austriae, Cal. Ian. M. D. LXXXII.

CAROLI CLVSII
ATREBATHI IN ARO-
MATVM HISTO-
RIAM NOTÆ.

BETRE, *Areca, & Indicas nuces
sive Cocco ferentis arborum icones,*
ante multos annos in Belgium ad me
misit C. V. Alphonsus Pancius p.
m. 7^{lmi}. Ducis Ferraria olim Me-
dicus. Sed cum eas fictitias esse exi-
stimarem, neque secunda, neque tertia editione, Aro-
matum historia inserta fuere.

CVM superiore porro anno sermones conferrem
cum ornatissimo viro, multisque peregrinationibus
claro Dn. Fabricio Mordente Salernitano, qui ali-
quot annis Goa vicinisq. in India locis vixit, in men-
tionem earum arborum qua istuc nascuntur incidi-
mus: de quibus sane multa admiranda, & auditu mi-
hi iucundissima disseruit. Protuli itaque Pancij ico-
nes, ut illius iudicium intelligerem. Eas autem cum
genuinas esse affirmaret, exceptis paucis notis quas ex
ipsius admonitione corrigi iussimus, exprimi curavi-
mus, & breues descriptiones in studiosorum gratiam
adiunximus.

BETRE Cap. 18. lib. 1. Aromat.

ARBORIBVS sese implicat & circumvoluit
Betre, easque scandit Hederamodo, cui perquam si-
milis habet folia, teste Fabricio & pictura: fructum

IN AROMAT. HISTORIAM NOTÆ. 7
ex foliorum exortu promit contortum ut Garcias re-
fert & pictura ostendit. Cui cum similimus videatur
fructus à Rasso mihi ante decemium donatus, eius
etiam iconem oculis subiecimus.

ARECA Cap. 25. lib. 1. Aromat.

IN magnam altitudinem excrefcit Areca arbor, ^{Arceen.}
trunco equali propemodum ubiq. crassitie, qui cortice
integitur adeo lani, ut nullum ascensum prabeat, nisi
apertatis ad pedes compedibus & laqueis, aut cincto per
internalla caudice vinculis quibusdam ex sparto aliã-
ue materia confectis, quemadmodum Garcias in nu-
ces Indicas ferente arbore, qua proximo capite descri-
bitur, refert. Huius rami deorsum nõ inflectuntur, sed
sursum vergunt, & incurvantur, ut procul intuenti-
bus orbem quodammodo conficere videantur: folia pe-
tinetatim ramos utrimque ambiunt, alioqui Palma
similia. Fructus deni aut duodeni suis inuolucris vil-
losis tecti dependent ex crassis et oblongis pediculis, qui
in inferiorum ramorum alis nascuntur.

Mendam in tertia annotatione eiusdem cap. sic corrigito
A. r. esset q. i. l. 4. c. 2. f, q. q. f. r. e. c. p. e. v. a, nisi postea
causam subiceret. A. S. Sec. adde ad calcem eiusdem annota-
tionis, Hec ille de Sultano Cambaiã, quem pater à curabulis vene-
re auerat.

Cap. 26. lib. 1. Aromat.

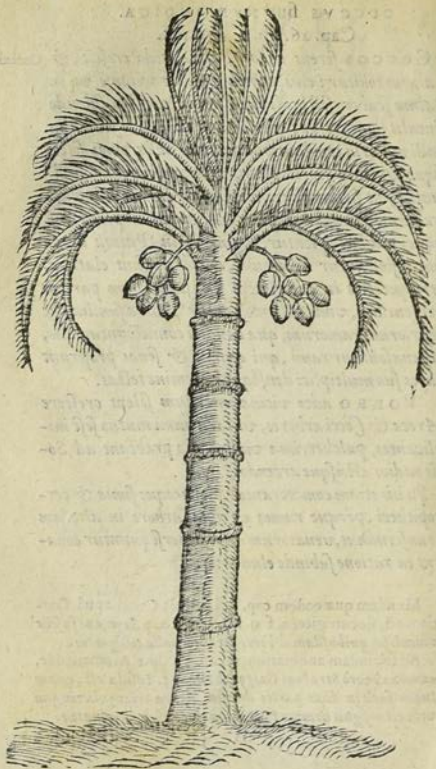
COCCOS ferens arbor Palma modo crescit, & Coccus.
in altum tollitur: eius tamen caudex minime ut in
Palma scaber, sed lauis est. Eam ob causam subinde
vinculis ligaturisque quibusdam ex sparto aut alia
simili materia constantibus per intervalla cingi solet,
eaque vincula ferreis clavis trunco interdum adsi-
guntur, ut firmitus hereant, facilioremque ascensum
praebeant: alioqui difficulter omnino scandi potest, nisi
laquei pedibus aptentur. Rami ut in Palma deor-
sum inflectuntur in arcum, dorsoque sunt elatiore,
utrisque oris in anteriorem seu superiorem partem
vergentibus, unde folia nascuntur Palma similia. Ex
inferiorum ramorum, qua caudici connectuntur, alis,
alienascuntur rami, qui quinque & senas proferunt
nucis suo multiplici densoque velamine tectas.

PORRO adeo vicina interdum solent crescere
Arecæ & Cocci arbores, ut earum rami mutuo sese im-
plicantes, pulcherrima umbracula praebeant ad So-
lis radios aestusque arcendos.

In his etiam commorantur plerumque simia & cer-
copithecæ, perque ramos ex una arbore in alteram
transcendunt, venatorum qui eas persequuntur cona-
tus ea ratione subinde eludentes.

Mendam quæ eodem cap. in Historia Cocci apud Garcia-
m est, sic corrigito: a. f. q. i. a. f. u. c. a. p. lege: aut fasciis
vinculisque quibusdam arbores per intervalla colligantes.

Ad secundam annotationem cap. 34. lib. 1. Aromat. adde.
πατάλην verò Straboni Geograph. lib. 15. Insula est, quam
Indus facit in duas partes diuisas, figura triangula: in qua
urbis est insignis nomine Pattala, à qua insula nominatur.

ARBOR TRISTIS Cap. 1. lib. 2. Hist. Arom.

ET quoniam nobis multa etiam reculit de Arbore
tristi, cuius naturam, dum istic esset, summopere est
admiratus: illius ramum cum suis floribus exprimi
iussimus.

ASSURGIT verò ea arbor interdum ad triem Arboris tri-
hominum altitudinem, instamque crassitiem adqui- stis historia.
rit: ramos habet multis alis concauos, & foliis myrti
foliis quàm similis onustos: in tenerioribus ramis
nascuntur flores pediculis ex foliorum interna sede
prodeuntibus inharentes, copiosi, hoc est terni, qua-
terni, aut plures simul fere congesti, candidi, Jasmi-
ni floribus forma magnitudinèque pares, foliisque mu-
cronatis, ut illi, constantes, sed pleniores multiplicique
foliorum textura, odoris fragrantissimi, & hand mul-
tum à Jasmini florum odore dissimilis, noctu autem so-
lent ij flores explicari, & oriente Sole, simulatque ab
ipsis radiis illustrari incipiunt, ilico decidere, vel an-
tipathia quadam, vel præ nimia succi tenuitate, quem
solares radij absument: nam quos Sol non attingit,
diutius in arbore herere solent. Studiosè verò colli-
guntur ij flores propter odoris fragrantiam, & vitreis
organis odoratissima ex illis aqua elicitur, quæ aqua
de mogli dicitur asserente Fabricio, quoniam Mala-
narica lingua arborem Mogli vocant, floresque idem Mogli.
nomen mutuati sunt.

Eius fructum observasse negat: quem verò adpin-
gi iussimus, sub finem anni 1579. missus est Viennensi
cuidam mercatori pro fructu arboris Indica cuius flo-
res odoratissimi noctu aperiuntur, & oriente Sole de-
cidunt: quibus votis maximè ad Arboris tristis hi-
storiæ accedit.

CETERVM sub anni 1580. initium simile plantæ semen à C. V. Joachimo Camerario Viennam mihi missum fuit, quo terra commisso, duæ plantæ enatæ sunt, quas Septembri florere incipientes, repentinè gelu corruptæ. Ipse verò Camerarius plures plantas nactus est, quæ flores quidem protulerunt, minimè tamen ad frugem peruenerunt, eiusdem gelu iniuria. Intellexit autem, si semen plenam maturitatem consequatur, autumno excideret, & sese plurimum propagare. Idem me huius plantæ floribus siccis natuum colorem retinentibus, & pictura ad vinum expressa liberaliter donauit.

PRIMUM è terra emergit ocymi, quod cereale nonnulli cognominant, aut Circea Lutetiana fere modo, deinde caulem promit cubitalem, aut amplio-rem, pollicari crassitudine, succulentum, firmum, ex viridi purpurascentem, frequenter uti Balsamina femina geniculatum, & in ramos frequentes diuisum: folia in singulis geniculis bina ex aduerso semper nascentia, Siliquastræ fere vel Circea Lutetianæ foliis admodum similia, succi plena, circa basim ampla, & per extremum mucronata, quæ gustata, foliorum siliquastræ grauem odorem, & tandem etiam acrimoniam propemodum referunt: flores in ramulorum alis singuli, oblongi, concaui, floribus Tabaci fere similes, nequaquam tamen in mucronatos angulos ut illi desinentes, verùm in obtusos quemadmodum conuoluoli flores, Tabaci floribus etiam ampliores, elegantissima interdum purpura nitentes, interdum flauæ aut pallentes, nonnunquam etiam candidi, & plerumque binis coloribus in eodem flore elucescentibus, vel purpureo mediam floris partem occupante, vel virgatim totum florem intercurstante, vel tenuissimè

lasmini Mex-
icani lutto-
tia.

per eum asperso, odoris suavis, staminulis pluribus. cuius
 stilo paulo longiore è medio flore emergentibus, caducis
 admodum, & subito præsertim sub meridiem sese con-
 trahentes florum conuoluoli modo: calyculi flores am-
 plectentes in quinque mucronatas laciniis sunt diuisi,
 virides, & quasi membranæ, in quibus unicum semen
 sua membrana siue pericarpio inclusum, quod ubi ma-
 turuit fuscum est, angulosum, tuberculisque quibus-
 dam insignitum, & veluti corona exigua ornatum su-
 periore parte, bacca myrti ferè magnitudine: radix,
 tametsi annua duntaxat, satis crassa, intus alba, foris
 nigricans, & fibris aliquot prædita, gustu nonnihil
 acri, cui admixta sit superficialis quedam dulcedo. Il-
 lud etiam in hac planta obseruatione dignum, quod
 cum contabescit, integri articuli decidant, & circa
 genicula interdum candida quedam efflorescentia
 enascatur, quæ temporis successu concreta, salis sapo-
 rem refert: cuius nota idem Camerarius candidè ad-
 monuit.

Peregrina & perelegans est hæc planta, nec ante
 annum 1580. mihi inspecta. Eius semen Camerarius
 ex Italia acceperat Iasmini Indici siue Mexicani
 nomine: bacca Myrti ferè magnitudine, nulla mem-
 brana siue pericarpio inclusum; & spòtè ubi maturue-
 rit, vel leuissima agitatione excidens. verùm cum ni-
 hil Iasmini præter odoris suauitatem, ad quam non-
 nihil accedit, habeat, non video qua ratione commodè
 hæc appellatione insigniri queat. In Belgio, ubi etiam
 feliciter apud nonnullos rei herbaria studiosos cum hoc
 anno tum superiore creuit, Solanum odoriferum vo-
 catum est: Hispani Marauillas del Peru, id est ad-
 mirabilem peruana appellarunt propter tam insignem
 in eadè interdum planta florum varietatem: tametsi
 quas plu-

Iasminum
 Indicum, vel
 Mexicanum.

Solanum •
 odoriferum.
 Marauillas
 del Peru.

quas plurimas hoc anno in Hieronymi Scholiers suburbano (vnde vnā exemptam delineari iussi, cuius hic iconē proponimus) Antuerpiæ, & Nobilis matronæ C. V. Hoperi I. C. vidua horto Colonia conspexi, singula stirpes vel omnino rubros, vel è rubro & pallido simul permixtis coloribus distinctos protulerunt.

At quas postea hoc eodem anno 1581. circiter Cal. Octobr. in Ill^{mi}. Principis Wilhelmi Landgrauij Hassiæ & c. amplissimo & cultissimo horto Cassellis vidi, mira varietate colores mutare deprehēdi. Nam licet vnica planta centenos aut plures flores vno die interdum proferret, ne vnus quidem (præter eos qui aut toti purpurei, aut pallidi erant) alteri similis erat: sed omnes colorum (tametsi purpureo & pallido constantium) varia mixtura inter se differebant: cum nunquam purpura medium quasi florem secaret, nunquam alterni, modò purpurei, modò pallidi radij totum distinguerent, aut interdum magnis, modò exiguis purpurantibus maculis vario situ et mixtura toti flores aspergerentur. Altero die (nam, vt diximus, caduci admodum sunt, & quodammodo ephemerj, imò plerumque à meridie, præsertim per æstus, contrahuntur & flaccescunt) non minor in floribus recens enatis conspicitur varietas, & tamen si quis cum pridie decerpitis, & inter chartas repositis conferat, colorum situ ab iis discrepare animaduertet. Tertio itidē die & subsequentibus similiter: vt insignis ista mutatio magnoperè me commoueret, & in summam admirationem raperet.

Hachal indi.

Illud autem mirum, ex eodem semine insignem istorum florum varietatem prouenire. Peruanos Hachal indi crassa & in palato formata pronuntiatione nominare intelligo.

FICVS INDICA.

SED quandoquidem in Indicarum arborum narrationem incidimus, silentio minime pretereunda duxi miraculo verè dignam eam arborem, de qua idem Fabricius apud me verba fecit.

IN magnam altitudinem unico trunco eoque admodum crasso assurgere solet: ramos deinde in omnia Ficus Indica
Historia. circum latera expandit, qui tenues quasdam fibras siue filamenta (qualia in Cuscuta vulgo nuncupata conspicimus) coloris, dum recentia sunt, cerei siue aurei demittunt. Iis, ubi terram attigerint, firmantur, novamque quasi prolem generant: etenim magnam crassitiam paulatim adquirunt, & veluti in novos arborum caudices transeunt, qui novos rursus summa sui parte in latera ramos spargentes, novis denno fibris deorsum missis sese propagant. Sic alij deinceps rami in infinitum, ut interdum unica arbor suis propaginibus integrum fere miliare Italicum in ambitu occupet, sitq; difficile, quæ primaria sit arbor, siue omnium istarum prolium parens diiudicare, præterquam ex trunci amplitudine, quæ nonnunquam in matre tanta est, ut trium virorum vltimis vix apprehendi queat. Verùm non modo inferiores rami similes fibras spargunt, sed etiam in arbore summi: ideoque unica arbor densissimam silvam efficit. Sub eas autem arbores aditum sibi paraturi incola, fibras iam in truncos conuersas, tenuiores scilicet, exscindere solent, atque ea ratione veluti concamerationes & umbracula facere arceudi calor gratia: adeo enim densis ramulis reliqui maiores rami luxuriat, ut solis radij nulla ratione penetrare queant: imo concavi istarum fornicum multiplicè siue sinus scindunt inæqualiter inde resultantem aera, quæ causâ est ut Echo multis in locis ter atq; etiam sapius humanas voces reddat. Vidit verò, qui mihi refe-

rebat,

rebat, interdum octingentos aut mille viros, quo in numero ipse fuisset, vnius huiuscemodi arboris umbra tegi: atque affirmabat terna etiam hominum milia sub tali arbore latere posse. Folia fert in nouellis ramis mali cotonei foliis similia, supernè viridia, infernè candicantia, & lanugine, vti illa, pubescentia, quæ mirum in modum ab Elephantis expetuntur, ideoque in eorum pabulum cedere solent. Fructus extremi pollicis articuli magnitudine, ficibus exiguis similis, colore foris et intus sanguineo, granisque, vti vulgares ficus, plenus, dulcis quidem & edulis, verum saporis minus grati quam illa: nascitur autem inter folia, quemadmodum vulgares ficus, hoc est in nouellis ramis, qua parte folia illis inhaerent.

Prouenit in insula Goa, locisque vicinis.

DISPICIENDVM superest an Veteribus cognita non fuerit hæc arbor, eiusque historia literarum monumentis tradita: quandoquidè illam Indiæ partem Alexandri Macedonis victoriæ Europæis etiam hominibus aperuerunt.

Q. CURTIUS lib. 9. Hist. rerum ab Alexandro gestarum, refert, Alexandrum Poro rege, & Hydaspes amne superato, ad interiora Indiæ processisse. Siluas autem fuisse prope in immensum spatium diffusas, procerisque & in eximiam altitudinem editis arboribus umbrosas: plerosque ramos instar ingentium stipitum flexos in humum, rursus qua se curuauerant erigi, adeo ut species esset non rami resurgenti, sed arboris ex sua radice generata.

Indicæ arbores vultæ.

PLINIUS verò lib. 12. naturalis Hist. cap. 5. de Indicis arboribus agens, in hæc verba scribit.

Ficus ibi exilia poma habet. Ipsa se semper serens, vasis diffunditur ramis: quorum imi adeo in terram incuruantur, ut annuo spatio infigantur, nouamque pro-

Ficus Indica Plinij.

paginem faciant circa partem in orbem quodam opere topiario. Intra septem eam astinuant pastores, opacam pariter & munitam villo arboris, decora specie subterintuenti. proculue, fornicato ambitu. Superiores eius rami in excelsum emicant siluosa multitudinem, vasto maris corpore, vt sexaginta pedes pleraque orbe colligant, umbra verò bina stadia operiant. Foliorum latitudo peltæ effigiem Macedonica [quæ à Xenophonte hedera folio comparatur] habet: ea causa fructum iniegens, crescere prohibet: rarisque est, nec sub magnitudinem excedens: sed per folia solibus coctus pradulci sapore, dignus miraculo arboris: gignitur circa Acesmem maxime ammont.

Meminit & lib. 7. cap. 2. Hac [inquit] facit veritas soli, temperies celi, aquarum abundantia (si libeat credere) vt sub vna ficu turma condantur equitum.

STRABO item Geograph. lib. 5. similem etiam arborem describit, tamen si nullo nomine insigniat, his verbis.

Indica arbor
admirabilis.

India multas quidem admirabiles arbores fert, è quibus est, cuius rami ad terram propendent, foliis non minoribus clypeo. Onesicritus curiosus ea persequens que sunt in Musficana terra India australissima, refert arbores quasdam ingentes esse, quarum rami cum ad duodecimos cubitos creuerint, reliquum incrementum pronum faciunt, deflexi quosque terram contingant, deinde terram subeant, ac radices agant veluti traduces, mox rursus in truncum ercant, a quo postquam aucti fuerint, in eodem modo flectantur, & aliam propaginem efficiant, rursusque aliam: & sic deinceps, vt ab vna arbore longum umbraculum fiat, tabernaculo multis columnis nitenti simile.

Ex quibus descriptionibus facile cuius colligere licet, eam arborem de qua nobis institutus est sermo, illos an-

illos auctores intelligere voluisse.

SED diligentius pressiusque Theophrastus, qui Alexandri contemporaneus fuit, qui que haud dubie eorum narrationes curiose excepit, qui sub Alexandro in India expeditione militavit. Is enim simili plane modo, paucis duntaxat notis variantibus, Ficum Indicam describit, qualis illa arbor est, cuius historiam ex Fabryi narratione dedimus.

Ficus Indica
Theophrasti

Cap. 12.

Plantarum igitur historia lib. 4. cap. 5. sic est. Indica autem regia arborem ficum vocatam sortitur, qua e ramis radices demittit singulis annis, ut primo volumine retulimus: demittit autem non ex novellis, sed ex arboribus atque etiam vetustioribus. Ille se terra coningentes, cum sepe circum arborem faciunt, ita ut veluti tabernaculum condatur, quo etiam morari homines solent. Radices autem nascentes evidentissime a ramis discernuntur: sunt enim candidiores, hirtæ, [scilicet] tortuosæque, binæque fronde foliata [dicitur]. Item arbor comam supernam lasciviam gerit, [excidit tunc arbor novum modum] totaque fornicato ambitu pulchre orbiculatur, & magnitudine vehementer excellit: quippe umbram bino stadio facere fertur: & crassitudine candidis, plerasque ultra quam sexaginta graduum [quatuor] pedis vestigiorum orbem colligere, magna vero ex parte quadraginta. Foliū pelta non minus habet, [potius ad similitudinem quam ad amplitudinem referenda hæc comparatio] fructum admodum parvum, magnitudine ciceris, ficu similem: quamobrem Greci ficum eam arborem appellabant. Paucos vero admodum fructus fert, non tamen pro arboris magnitudine, sed etiam omnibus rebus. Nascentur arbor hæc circa Acesmum annum. hætenus Theophrastus.

CUM itaque tam multis notis Ficus Indica à veteribus

ribus descripta, cum admiranda huius arboris in India nascentis (cuius nomen vulgare sibi excidisse serio dolet Fabricius) historia conueniat, eo audacius illi Ficus Indica nomen in indidi, praesertim cum illam ipsam esse certo mihi persuaadam.

GARCIAM autem illius nullam mentionem facere inter tot exoticas arbores locis Goana insula vicinis nascentes, quarum descriptiones in Aromatum historia asperfit, satis mirari nequeo.

Nos porro iconem ex Fabricij narratione, quam concinne ex ipsius etiam iudicio fieri potuit, adumbrare iussimus in studiosorum rei herbaria gratiam.

CETERVM cum hac arbore cognationem habere videtur, quam Oniedus Indica historiae lib. 9. describit his verbis Latine ex Italico expressis.

MANGLE arbor est inter eas quae in occidentali India vulgo nascuntur selectissima, cum ad adificiorum fabricas, tum ad reliqua fabrilia opera. Crescit vltimis locis, littore maris, & ripis fluminum torrentiumque qui in mare dilabuntur: folia habet pyri maioribus foliis similia, crassiora tamen, & aliquantum longiora: siliquas duorum palmorum longitudinis aut maiores, crassaesq;, Cassie solutinae fructui pares. fusci coloris, pulpam medulla ossium similem continentem, qua Indi aliorum eduliorum penuria vescuntur: etenim satis amara est, salubrem tamen cibum esse ferunt. Ego eius nihilominus esu in morbum incidi, licet adeo delicati palati non sim, nec ab iis cibis abstinere in penuria soleam, quibus alios vesci video: imo etiam nulla urgente penuria degustare soleo, ut commodius describere queam: eaque ratione hunc fructum degustavi, sed brutorum animalium & siluestrium hominum potius cibus est.

Admiranda est eius natura, plurima enim simul crescunt,

Mangle historia.

crescunt, multæ eius rami deorsum vergere & in radices conuerti videntur: nam præter plurimos quos erectos foliisque onustos atque ab inuicem seiunctos ut reliqua arbores habet, multis etiam aliis cum crassioribus tum tenuioribus aphyllis sese ad aquam vsque demittentibus, & sub terra aut arena radices figentibus prædita est, qui ubi apprehenderint, alios ramos sursum vergentes proferunt: non enim minus firmiter hæret quam primarius arboris truncus, sic ut arbor multis caudicibus simul connexis constare videatur, egregio sanè spectaculo, & singulari huius arboris natura.

B 4

CARO-

CAROLI CLVSII

ATREBATHS DESCRIPTIO-
NES PEREGRINARVM NON-
nullarum Stirpium, & aliarum exoticarum rerum.

ARBOR FARINIFERA.

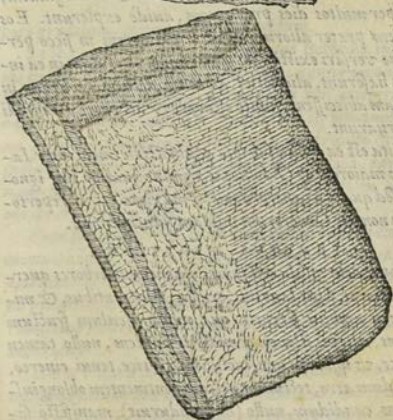
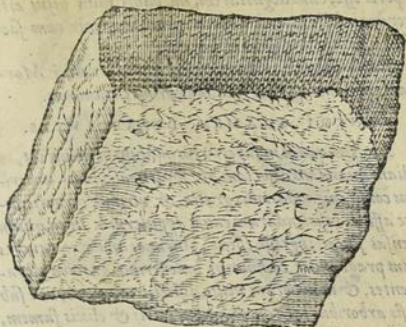

V nostras in Garciam notas miraculo digna arbor fuit: sic earum Stirpium, quas hi, qui Generosum FRANCISCVM DRAKE comitati sunt, obseruarunt, descriptiones, ab arbore, cuius natura admiratione non caret, auspicabimur.

Arboris fariniferæ histo-
ria.

IN Tarenate ergo insula, Equatori proxima ad Arcticum polum vergente nascitur arborea quedam planta, cuius truncus humane coxæ crassitiem aequat, decem pedum altitudinem attingit, summo fastigio in orbiculatum caput brassicæ capitata inslar extuberans, in cuius meditullio Natura quandam candidam farinam produxit ad illius insule homines tenuioris fortuna sustentandos: eam etenim diligenter colligunt, deinde adfusa, sive inspersa potius modica aqua fermentant, pin-
sunt, & in formulas quasdam coctili latere constantes immittunt longa serie, atque prunis accensis circumquaque admotis & superetiam impositis coquant. Sunt vero ij panes sive placenta interdum palmares, vnciali crassitie, quibus illius insule incola calidis & recenter coctis vescuntur: at ubi induruerunt tepida aqua macerantes pulvis modo edunt. Insuper

ARBOR

B 5

saporis

saporis esse, cum degustarem, hic panis mihi visus est: verum iniecto piperis aut cinamomi momento cum saccharo, nonnullis deliciae esse queat.

Eiusmodi panis bina fragmenta qualia nostri Morgani opera accepi, hac tabella exprimi curauimus.

CANCRI GRAMEN DEPASCENTES.

Cancri ter-
restres.

ANTE quam in superiorem insulam peruenirent, ad aliam quandam desertam, & multis altissimis arboribus confitam, aquationis gratia, & virium corporis fame afflicti reficiendarum causa appulerunt. In ea quum densas siluas ingressi essent, plurimos maiores cancros tum praegrandes canmaros inuenerunt gramen depascens, & in arborum vento disiectarum cauis, aut sub ipsis arboribus latitantes, quibus coctis & elixis famem, eos per multos dies prementem, auide explerunt. Eos autem praeter aliorum cancrorum morem in sicco perpetuo versari existimant: nam cum multos, dum in ea insula haeserunt, aliquoties ad mare detulissent, atque in aquam abiicissent, subito effugere & ad pascua regredi obseruarunt.

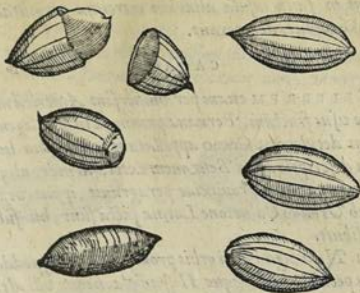
Cancrotum
insula.

Sita est ea insula sub ipsa aequinoctiali linea, inter Iauam maiorem & Moluccas, nomine quidem illis ignota, sed quam a cancrorum istic maxima copia reperitorum nomine Cancrorum insulam nuncuparunt.

Beretini fru-
ctushistoria.

FRUCTVS BERETINVS.

IN eadem insula celsissimas inuenerunt arbores quercu maiores, foliis laurinis, crassis, splendebus, & minime in ambitu serratis, quae oblongiusculum fructum ferunt, exiguis iligneis glandibus similem, nullo tamen calyce, ut ipsi referunt, inclusum, cortice tenui cinereo, interdum atro, tectum, nucleum continentem oblongiusculum, candidum, nullo (dum induruit) manifesto sapore pra-

pore preditum, tenui membrana tectum.

SIMILIBVS arboribus abundat Beretina insula illi vicina, ad quam postea delati sunt: à cuius incolis illarum arborum fructum, quem prius non attigerant, edulem esse didicerunt. Eo deinde more leguminum elixo, aut in farinam contuso, & pultis modo cocto & inspissato, alterius cibi penuria cum in ea insula, tum in naui famem subleuarunt. Eam arborem etiam alunt omnes Molucce insula.

Eum porro fructum, cuius iconem hac tabella exprimimus, cum C. V. Dn. Richardus Garth Cancellaria Londinensis Primicerius, vir insigni pietate & doctrina preditus, atque humanissimus, & optimè de me meritis, tum noster Morganus, mihi liberaliter communicarunt.

EORVNDEM munere librum arboris habui tenuissima membrane instar candidum, quo omnis generis scriptura perinde atque vulgari papyro excipi queat.

Eum in

Papyrus ex
laua.

Eum in Jaua insula aliarum mercium permutatione
Drake comites acceperant.

CACAO.

Cacao.

CELEBREM etiam per vniuersam Americam mul-
tisque vsus fructum, Peruana provincia litora legentes,
secum detulerant Cacao appellatum, cuius cum lucu-
lenta descriptio apud Benzoniem exret, qui miles aliquot
annis noui orbis provincias peragravit, ipsius verba,
vbi ab Urbano Caluete Latino facta sunt, hic sub-
icere libuit.

Pomum Ni-
caragux.

IN Nicaragua noui orbis provincia pomi quoddam
genus peculiare est, neque Hispaniola, neque vlli alteri
Indie parti concessum. Pyri nostri specie ferme est, ligno
interiore rotundo, nucis crassitudine, & dimidio ami-
plius, optimi & iucundissimi saporis: arbor proceram, exi-
guis foliis vestitur.

Paradisus
Mahumetis.

Hispani cum primum eam provinciam subegerunt,
propter vborrimam omnium rerum ibi repertam co-
piam, eam Paradisum Mahumetis nuncuparunt. Duo
inter cetera fert hac tellus nulli praterea Indie regioni
concessa, excepta Guattimala, Hondurensis provincia
& Mexici finibus, totiq; noua Hispanie tractu. Vnum
Pauonum quoddam genus est, qui in Europam translatis
vulgo gallina Indica vocantur. Alterum, id quod Ca-
cauate vulgo vocant, quod moneta vsus illis prebet.

Cacao hi-
storia.

Id fert arbor modica magnitudinis, nec nisi calido lo-
co & opaco viuit. Simulac sole tactum est, contabescit:
itaque sere in siluis umbroso & humido loco feritur: ne-
que id satis, sed iuxta eius generis arborem aliam editio-
re plantant: que simulac adulescere cepit, eius cacumen
ita cocinnant aptantque, vt adulta ea arbor Cacauatem
inumbret, defendatque ita ab aestu, vt Solis radiis ledi
non pos-

non possit. Fructus amygdalarum specimen referens, siliquis quibusdam, velut cucurbitis, includitur, crassitudine & latitudine cucumeris, annuo spatio maturescit. Maturas eas ubi legere, excussum folliculis fructum super storeis expassum ad solem exponunt, donec humorem exsudauerit.

CACAO.

Potū ex eo confecturi, in testā fictili ad focum exsiccant: mox lapidibus, quibus pinsitur panis, contusum & cōmolitum, fustumque in pateras (quæ cucurbitæ specie è certis arboribus per omnem Indiam enascuntur) paulatim aqua temperant, atque interdum paululo pipere, quali vulgo utuntur, condiunt, eoque in potu utuntur. Porcorum ea verius colluuius quam hominum potio. Quam eam provinciam peragrarem, plusquam integrum annum ab tali lora abhorruī: sed quū mihi vini copia non esset, ne semper aquā bibere cogerer, alios imitari didici.

Ea calia

Ea calia sapore aliquantum amaro, satiat & refrigerat corpus, minimè tamen inebriat. hac præcipua & carissima merx earum regionũ est: neque quidquam aliud Indi maiore in pretio habent, ubi quidem in usu est. Hætenus Benzõ.

Amygdala planè similis est hic fructus suo putamine exempta, membrana tectus tenui, nigra, nucleo, qui in binas aut ternas partes diuidatur, subfusco & cinereis venis distincto, adstringentis & ingrati gustus: quare non mirum est, si qui primùm degustant a potione ex eo confecta abhorreant, ego profecto puram aquam longè prætulero. Eam tamen claris hominibus propinant, ut nos aromatites vinum solemus, referentibus is qui pauculos fructus retulerunt, è quibus binos habui.

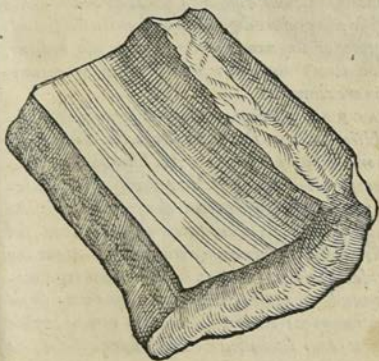
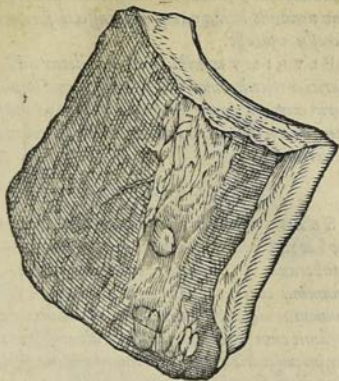
WINTERANVS CORTEX.

VWinterani
corticis hi-
storia.

WILHELMVS Winterus qui Generosum FRANCISCVM DRAKE ad Magellanicum vsque fretum comitatus est, nec ulterius progressus, nauim cui præerat in Angliam anno 1579. reduxit, collectum istic corticem retulit, viliori Canella tum substantia, tum colore non admodum dissimilem, plerumque tamen crassio-rem, & parte externa vel cinereã, vel aliquando etiam fuscum, & ulmei corticis modo scabrum, interna nonnunquam dissectum & multis rimulis hiantem ut tilia cortex, interdum etiam admodum solidum & durum, odore non ingrato, sed gustu perquam acri, & linguam faucẽsque non lenius vrente quam piper.

ILLIVS facultates nullas exploratas habuit: sed eo, dum recens esset, partim melle condito, ut acrimoniam deponeret, partim resiccato & in pollinem trito, ut in edulius canella aliorumque aromatum vicem præberet, vsi sunt qui ea nauis vehebantur. Postea tamen intel-

WINTÈ-

lexi ad.

lexi aduersus stomachicis siue scorbuti morbum, quo eorum nonnulli in illa navigatione affecti fuerant, optimo successu vsos esse.

PLVRIMVM mihi accedere videtur ad Ligni aromatici corticem, cuius D. Monardes in *Simplicium historia* meminit, tamen si singularem illam odoris fragrantiam, quam suo cortici tribuit, in hoc deprehendere non potuerim.

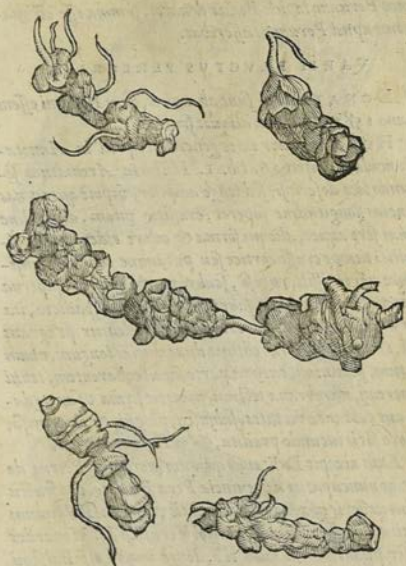
DRAKENA RADIX.

Drakengradicis historia.

SEMVNciali plerunque crassitudine prolongaque hæc radix est, subinde in nodos & inæqualia capita extuberans, & in summis capitibus, veluti è crassis squammis contexta, Dentaria enneaphylli (quam in *Pannonicis* describo) modo, fœris nigricans, & rugosa duraque cum reficcata est, intus alba: fibris tenuibus sparsim nascentibus prædita, interdum masculis fractisque contumacibus, è quibus alij nodi dependent: nullo manifesto odore pollere deprehendi: sed gustu nonnihil adstringente & linguam exsiccante initio esse videtur, deinde diutius præmansa, tenuem suauemque acrimoniam in ore relinquit.

MAGNAM affinitatem habere videtur cum Radice S. Helena, de qua D. Monardes in *lib. Simplicium è nouo orbe delatorum*. Sed cum M. Eliot qui Dn. Drake comes fuit, Hispanos in Peru maximo in pretio habere, nec pretio redimi posse referat, ab iisque didicisse folia præferens venenum esse, ipsam autem non modo illius, sed reliquorum etiam venenorum antidotum esse, atque cor & vitales facultates roborare, si pollinis modo trita, manè ex pauxillo vino albo hauriatur; ex aqua verò febris ardores mitigare: Earum facultatum ratione, valde conueniret cum Radicibus venenis aduersantibus, de quibus

DR'AKENA RADIX.

C

quibus

quibus eodem libro Monardes: in his tamen aromaticum saporem & caloris gradum desidero quem iis radicibus tribuit.

I P S E Drake sanè, cum mihi eas quas hic exprimo, cum Peruano lapide Bezar donaret, summe esse estimationis apud Peruanos asserbat.

VARIi FRVCTVS PEREGRINI.

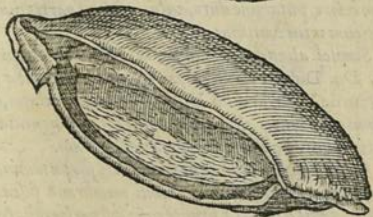
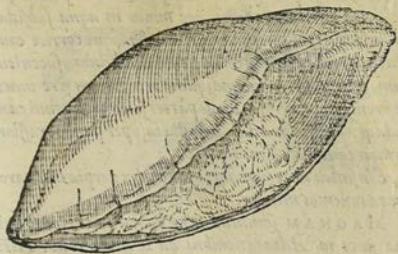
DONATI mihi sunt ab amicis, cum Londini essem anno 1581. peregrini aliquot fructus.

- I. HORVM maior ex eo genere est, quod in Annotatiuncula ad caput 26. lib. I. Historie Aromaticum secundo loco descripsi; sed longè amplior, utpote qui ternas uncias longitudine superet, crassitie vnam, altitudine duas fere aquet, alioqui forma & colore eidem planè similis: nempe crasso cortice seu putamine constans, inferiore parte sessili, rugoso, scabròve & cinereo, superna autem & gibba, laui, subrufo, vel potius spadiceo, ita ut animalculum duro corio tectum videatur: pragnans est, & nucleum intus continet duas uncias longum, vnam latum, geminum, extrema parte simul cohaerentem, tenui cinereaq; membrana tectum, materie firma ut amygdale aut castanea recentes, subfusca, pingui, & oleaginosa, odore satis iucundo praedita, & gustu non ingrato.

Eum accepit Lusitanus quidam mercator Petrus de Frias nuncupatus a pronincia Peru Prorege, pro fructu illius arboris in nouo orbe nascentis, ex qua Balsamum elicetur, cum ipso Balsami oleo. Verum si D. Monardes descriptioni credendum est, longè minor est Balsami fructus. Consule finem capitis 8. ipsius Hist. Simplic. ex nouo orbe delatorum, quam pridem Latinam fecimus.

- II. ALTER nucis inglandis fere magnitudine est, extrema parte latiusculus, totus rugosus, atque ut nucis iu-

BALSAMI FRUCTVS.

C 2

glands

glandis putamen inaequalis, niger, sed magna ex parte veluti crusta quadam durissima & cinerea tectus: leuis est & minime ponderosus, tametsi admodum solidus sit, & saepe duritie praeditus, nec minus in aqua subsidat quam lapis: contractus, crasso durissimoque cortice consistere deprehenditur, & nucleum candidum, succulentum, grati saporis, incundique odoris, oleum fere macis referentis continere, in binas partes sectum & tenui candidaque membrana diuisum, alia insuper paullo crassiore firmioreque inclusum.

Eiusmodi ante plurimos annos Antuerpia inter aromata inuentos memini.

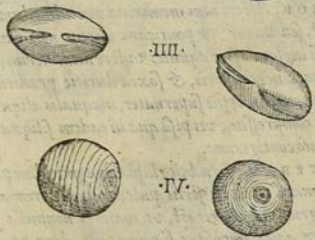
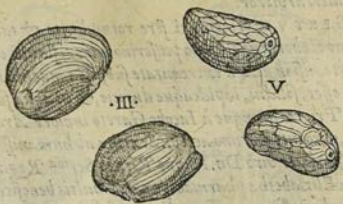
III. MAGNAM similitudinem habet Tertius cum Prima nuce in Adnotationibus ad 26. cap. 1. lib. Hist. Aromatum descripta, sed paulo minor est, angulosus, niger, crassioribus quibusdam firmisque villis ipsi incumbentibus & firmiter inherentibus obseptus, altera parte tribus foraminum vestigiis insignitus, quorum tertium maiusculum est & infra spectat: preduro putamine constat & pregnans est, nam concussus crepitat & sonitum edit.

IIII. QVARTVS nucis auellane magnitudine, & eiusdem colore, putamine duro, veluti in duas partes diuiso, nucleum intus continens.

Similes aliquando Granata in Hispania accepi ab Ill. Du. Didaco ab Stuniga, recens ex Aphrica (el peñon de Velez arce ab Hispania occupata) delatos, nucleum continentes album, dulcem: quas ad Vnguentaria nucis genus aliquod referendas existimabam.

V. QVINTVS, duntaxat nucleus est suo putamine siue cortice exemptus, firmus, tenui membrana fusca & multis venis distincta, firmiterque ipsi nucleo inhaerente tectus: ipsa materies firma est, candida, pulpa nucis Indica siue

VARIJ FRUCTVS.

dica sine Cocci similis, nullo quidem odore prædita, sed satis grato sapore. Calidum in primo gradu, aut secundi initio arbitror.

VI. SEXTVS, orbiculari fere rotunditate & tanquam torno elaboratus est, ouo passerino minor, flauus omni ex parte, nisi in altera extremitate subsusca macula insignitus esset, solidus, lapideaque duritie, & in aqua subsides.

Priores quinque à Iacobo Gareto iuniorè Aromatario, viro integerimo accepi: Sextum ab humanissimo doctissimoque viro Dn. Ioanne Ritzio Ser^m Regina Angliæ Elizabethæ pharmacopæo, qui multis beneficiis dum Londini essem me affecit. Eum verò à C. V. Nicolao Rassio accepisse fatebatur.

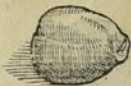
AT postquam Viennam redij, inter multos exoticos fructus, quos, ut alia pleraque rariora, suis capsis inclusos adseruo: alios inueni quos à nemine adhuc descriptos existimo. Rem itaque minime ingratam studiosis me facturum arbitratus sum, si illorum breues descriptiones, atque icones superioribus adicerem.

PRIOR, Alteri iam memorato non admodum dissimilis est, sed minor, & ponticam nucem non excedens (tametsi iuglandi fere æquales videre meminerim) leuis, splendens, cinerei coloris, & saxea duritie præditus, licet in aquam demersus supernatet, inæqualis aliquantulum, & compressus, uti pisa qua in eadem siliqua nata sese mutuò contigerunt.

ALTER oualis, fudaico lapidi magnitudine par, & eius formam exceptis striis pulcerrime exprimens, ex rufo nigricantis coloris est, ut maiores nonnullæ galle, leuis, & aquæ impositus supernatans, duro putamine constans, ac nucleum continens.

TERTIVS illo minor, & mediocrem nucem anella-

.I.

.II.

.III.

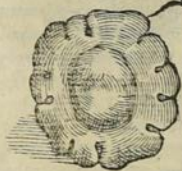
.III.

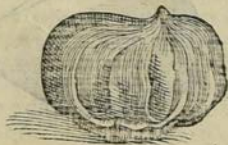
.V.

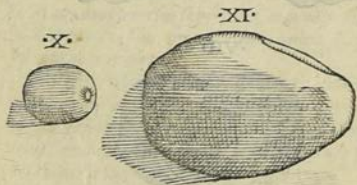
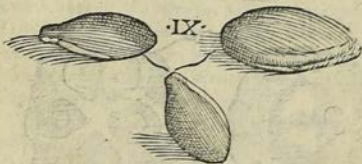

.VI.

.VII.

nam non excedens, orbicularis fere, nisi infima parte paulo angustior in triangularem veluti cuspidem desineret, colore alteri similis est, & tamet si leuis, in aqua subsidens & imum petens, duro crassoque putamine constat, & nucleum candidum tenui fusca membrana tectum continet.

Utrumque hunc anno humana salutis 1579. Londini nactus sum a nostro H. Morgano, qui ex ea Nigritarum in Aphrica regione que vulgo Guinea appellatur, & circiter quinque gradus ab equatore distat, eodem anno delatos asserebat: eam ob causam initio subsequenti anni, maiorem unum, & minores duos, quorum alter suo putamine exemptus erat, terre in fictili credidi: sed neuter natus est, quemadmodum nec sequentium nonnulli, quos cum in Belgio, tum hic terra commisi.

QUARTO spherica pene est figura, magnitudo fere uncialis, putamen crassum admodum & durum, perpetuis tuberculis undique obsitum; coloris flavescentis, linea eminentiore transuersum secante, quam, ut in iuglandibus, putaminum coniunctionem & commissuram esse arbitror.

QUINTO plane spherica est forma, magnitudo vulgaris globuli bombardici, putamen eiusdem cum superiore coloris, & perpetuis similiter tuberculis, at non adeo crassis obsitum, nullaque linea cinctum.

SEXTVS, officinarum Nuce vomica maior est, planus idem atque similis coloris, nempe cinereus, superna parte paulo eminentior, & in ambitu quodammodo sinuosus, infima vero, quinque grana inter se disincta, & veluti ipsi impressa ostendens, mespilorum setanorum officulis non valde absimilia, qua exempta, satis alta lacunarum vestigia relinquunt. Totus lignea duritie praeeditus est.

SEPTIMI forma etiam plana est, sed à superiore discrepans, rugosa & nonnullis locis intumescens, color ex cinereo nigricans, qualis in nonnullis Cajous fructibus, quorum iconem & historiam libro Aromaticum cap. de Anacardio dedi. Is per medium sectus nulla grana, sed splendens quendam nigrumque succum iam concretum & induratum duntaxat continere deprehenditur: itaque inter fructus potius vitia, quam inter fructus numerandum censeo.

Hos omnes cum Acacia vera siliquis & seminibus, parvis quibusdam conchylis, & aliis quisquiliis in Piperis repurgatione & delectu aliquando inuentos memini. Sequentes verò olim nono orbe delatos ex Hispaniis accepimus.

OCTAVVM, Pinei alicuius generis nucleos esse existimo, adeò nostratis pinea nucis siue strobili nucleos referunt, licet plerumq. nostris sint & longiores & crassiores: durum similiter patet, amen & idem color.

IN NONO quedam est varietas: nam alter altero maior & amplior est, licet color & forma propemodum eadem. Planus est & oblongiusculus, altera parte latior, altera angustior, glaber & lauis, torus fusci aut interdum spadicei coloris, nisi linea quedam candicans, qua parte suo fructui adhesit (nam altero inclusus fuisse videtur) varium faceret: pragnans est, & sonitu edit.

Hi duo pepitas del Peru, id est, acinorum Peruanorum nomine insignes missi fuere.

DECIMVS Cassia solutina, aut Ceratiorum semen magnitudine aequat, cui etiam forma persimilis est, sed humidior aliquantum, & colore differens, qui in hoc egregie rubet ut in Oxyacantha fructu, solidus & durus, atque in aqua subsidens & inum perens: siliqua aut alio fructu inclusum fuisse arbitror.

Eum nomine Mates accepi.

POSTREMUM locum occupabit *Phaseolus* ille colore *Macounæ* simili, hoc est, ex spadiceo nigricante, sed planiore longioréque forma, hilo non admodum magno, cuius ad Epistolam Petri de Osma *Nicolao Monardes* inscriptam, postrema editione memini, quique *Dino Maximiliano* II. felicissima memoria *Casari* ex *Hispaniis* missus fuit *Haba de India muy larga*, id est, *Faba Indica pralonga* nomine. *Aqua* mersus inum petit.

ANTVERPIÆ

EXCVDEBAT. IN THEATRO

RVB. BEAANTINVS. ARCHIEP.

TYPOGRAPHVS. ANNO MD.

IC. LXXXII. MENSE FEB.

ANTVERPIAE
EXCVDEBAT CHRISTOPHO-
RVS PLANTINVS, ARCHI-
TYPOGRAPHVS, ANNO MD.
IO. LXXXII. MENSE FEB.

Index simpl. descript. in
 his Caroli Cludij notia
 in Garcia aromatum Historiam.

A.

B.

Arbor sancta 28.

Basilica indi 16.

Arbor tertia 12.

J.

Arbor 7.

25.

Jalunum nigricans 18.

Balsamum sanctum 38.

M.

28. 3. tui sanctum 37.

Mangli 12.

28. 6.

Morantia d. l. p. 15.

C.

Mogli 11.

Carao 29.

N.

Canni p. 26.

Nax indica 9.

Canna 10.

P.

Costis Quintidama 31.

Papaya 27.

D.

Pomum Nivagria 28.

Draconis cadiz 33.

F.

R.

Famula arbor 28.

Rubrum odoratum 18.

Famula 8.

S.

Ficus india 18.

Serena arbor 12.

Ficus ba. 27.

T.

Ficus varia 37.

Turbinaria cast. 31.

J. Cressa 37.

U.

Index Medicamentorum
 descript. in hb. Siquenti Christi. & Arabi

R.	
Rho. 11.	Campuli 73.
Ambra 77.	Caryophyllus 32.
Ananardum 48.	Castia. Solitaria 48.
Ananas 70.	Cayro 38.
Anala 37.	Charandra 88.
Anale 39.	Chama 38.
Arbor. trichia 69.	China 47.
Aura 30. 38.	Cornu. Nalodinnis 88.
Astra 40.	Comalamala 37.
Astora 40.	Copa 38.
Antiqui 39.	Cora 29.
Auellana. india 34.	Cro. odili 17.
S.	Croonia 48.
Sanguis 30.	Curoy 48.
Silaba 23.	D.
Sigra 38.	Dante 16.
C.	Datura 77.
Caju 44.	Dagata 63.
Calojua 36.	Duro 65.
Canammy 13.	E.
Canella 12.	Elophia 17.
Canjo 31.	Elmi 37.
Caplyza 14.	F.
Cazumbola 73.	Fulas 6.
	Finis india 67.

Dalynga 48.

Botry 40.

011

Do
Dilio 40.

Dida malauma 36.

Dida mimola 88.

Dida bina 87.

J

Java 20. 64.

Jaya 37.

Jambolonia 78.

Jambu 74.

Jangmah 76.

Jugur 26.

L

Laita 15.

Lactiflora 40.

Lactuca marina 86.

Lactuca volubilis 88.

Lactuca molaris 84.

M

Maid 24.

Maria 22.

Malungindium 76.

Mamba 17.

Mingua 48. 64.

Mina 18.

Moringa 87.

Musa 62.

Myrobalanus 39.

.N.

Namb 35.

Nando 61.

Nimbo 62.

Nimpa 50.

Nymtholla 80.

O

Ola 36.

Opium 12.

Oraza 36.

P

Palma india 35.

Panua 84.

Panda 20.

Pangay 87.

Pandanus umbellatus 84.

Pipit 35.

R

Rizannah 40.

Rhabarbarum 46.

Q
Qalpa 40.
Qambarom 22.
Qigintolud 23.
Qargaso 87.
Qarobh 48.
Qpina uardi 48.
Qwert 36.

T
Tabazine 17.
Tamarindua 40.
Tatula 80.

21.
2) Salamoli 30.

3
Garota 38.

3
Singobis 30.

Hebrus Contress

